

KUMU -19
77

KUML 19 77

ÅRBOG FOR
JYSK ARKÆOLOGISK SELSKAB

With Summaries in English

Jysk Arkæologisk Selskab satte dette Kuml for
OLE KLINDT-JENSEN
på 60-årsdagen den 31. marts 1978

I kommission hos Gyldendalske Boghandel,
Nordisk Forlag, København 1978

OMSLAG:
Fantasi over Jelling-ornamentik

Redaktion: Poul Kjærum
Tilrettelæggelse og omslag: Flemming Bau
Tryk og indbinding: Jydsk Centraltrykkeri A/S

Skrift: Baskerville 11 pkt.
Papir: Mat JC-blade 120 gr.

Copyright 1978 by Jysk Arkæologisk Selskab

ISBN 87-01-72891-1

INDHOLD/CONTENTS

<i>Poul Kjærum</i> : Ole Klindt-Jensen, 60 år	7
Skattefundet fra Rådved – The Rådved treasure	
<i>Jørgen Steen Jensen</i> : Fundet og mønterne	11
The find and the coins	36
<i>Niels-Knud Liebgott</i> : Lerkarrene og bronzegryden	40
The pots and the bronze vessel from Rådved	45
<i>Fritze Lindahl</i> : Sølvsmykkerne	47
Silver jewellery from Rådved	53
<i>Fritze Lindahl</i> : Textilerne	54
Textiles from Rådved	59
<i>Birthe Gottlieb</i> : Rådvedskattens konservering	61
Conservation of the Rådved treasure	63
<i>Erling Johansen og Aslak Liestøl</i> : Jellingsteinen. Steinhogger og runerister	65
The Jelling Stone. Sculptor and rune carver	82
<i>Mette Iversen og Ulf Näsman</i> : Smykkefund fra Eketorp-II	85
Ornaments found in Eketorp-II	99
<i>Jørgen Ilkjær og Jørn Lønstrup</i> : Illerup Ådal. Udgravningen 1976.	105
Illerup Ådal, excavations 1976	116
<i>Ulrik Møhl</i> : Bjørnekløer og brandgrave.	
Dyreknoget fra germansk jernalder i Stilling	119
Bearclaws and cremation	127
<i>Niels H. Andersen og Torsten Madsen</i> : Skåle og bægre med	
stovinkelbånd fra Yngre Stenalder	131
Neolithic bowls and lugged beakers with chevron bands	155
<i>Torsten Madsen</i> : Toftum ved Horsens, et »befæstet« anlæg	
tilhørende Tragtbægerkulturen	161
Toftum near Horsens. A causewayed camp from the transition	
between Early and Middle Neolithic	180
<i>Hans Rostholm</i> : Neolitiske skivehjul fra Kideris og Bjerregårde i Midtjylland	185
Neolithic disc wheels from Kideris and Bjerregårde, central Jutland	210
<i>Jens Pinholt</i> : Røde fjerruller og social reproduktion i Santa Cruz øerne	223
Red feather rolls and social reproduction in the Santa Cruz Islands	237
Jysk Arkæologisk Selskabs publikationer	240

Textilerne

Ved siden af smykkerne lå øverst i lerkanden, som nævnt i de øvrige artikler om Rådved-skatten, en lille stump naturfarvet, endnu glansfuldt hørlærred, ca. 3 × 4,5 cm (fig. 1). Den toskaftede lærredsvævning er forholdsvis løs (12 × 13 tråde pr. cm²), og stoffet ligner det, som stadig anvendes til fine korsstingsbroderier. Nedsyet i lærredet sidder endnu en rest af det sygarn, hvormed sølvsmykkerne har været fæstnet. Aftrykket af et af disse, den lille ørn, kan anes.

Det må formodes, at hørlærredsstumpen hidrører fra en underkjortel eller -kjole, og at denne synligt på brystet kan have været sammenholdt af hægter og maller og prydet med andre påsyningssmykker. Fragmentet er antagelig en prøve på det stof, som folks underbeklædning var af, i det mindste hos den bedrestillede del af befolkningen. Plantefibre – og således hør – er meget lidt modstandsdygtige overfor ophold i den fugtige danske jord. Derfor kendes ingen middelalderlige dragtdele af hørlærred fra gravfund her til lands, og dermed ingen eksempler på verdslige beklædningsgenstande af dette materiale. Denne lærredsstump og den nedenfor nævnte pose er af så meget desto større betydning for os.

På grund af den omhyggelige »udgravning« af skattefundet på Konserveringsanstalten for Jordfund i Ny Vestergade (se s. 61) lykkedes det at redde den lærredspose, hvori 889 af kandens mønter opbevaredes (fig. 2).

Posen eller pungen er forarbejdet af groft hørlærred (8 × 10 tråde pr. cm²), 12 cm bredt og kun 23 cm langt, da posens åbningskant er forsvundet. Stoffet er foldet sammen, således at posen har den halve bredde. En ca. 1 cm bred æg kanter den ene langside, der er kastet sammen med den anden på en sådan måde, at stingene går fra det yderste af æggen til den modstillede, ca. 0,5 cm brede, ombukkede kant. Den ene kortsider er li-

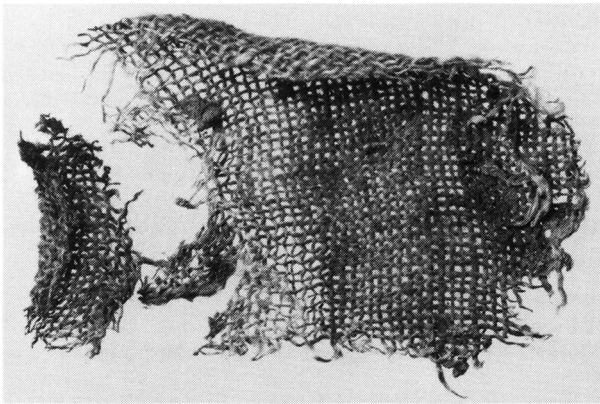

Fig. 1: Lærredsstump ca. 3 × 4,5 cm, fundet øverst i Rådved-skattens lerkande. Inv. nr. D 167/1976.

Piece of linen c. 3 × 4.5 cm, found at the top of the Rådved jug. Inv. no. D 167/1976.

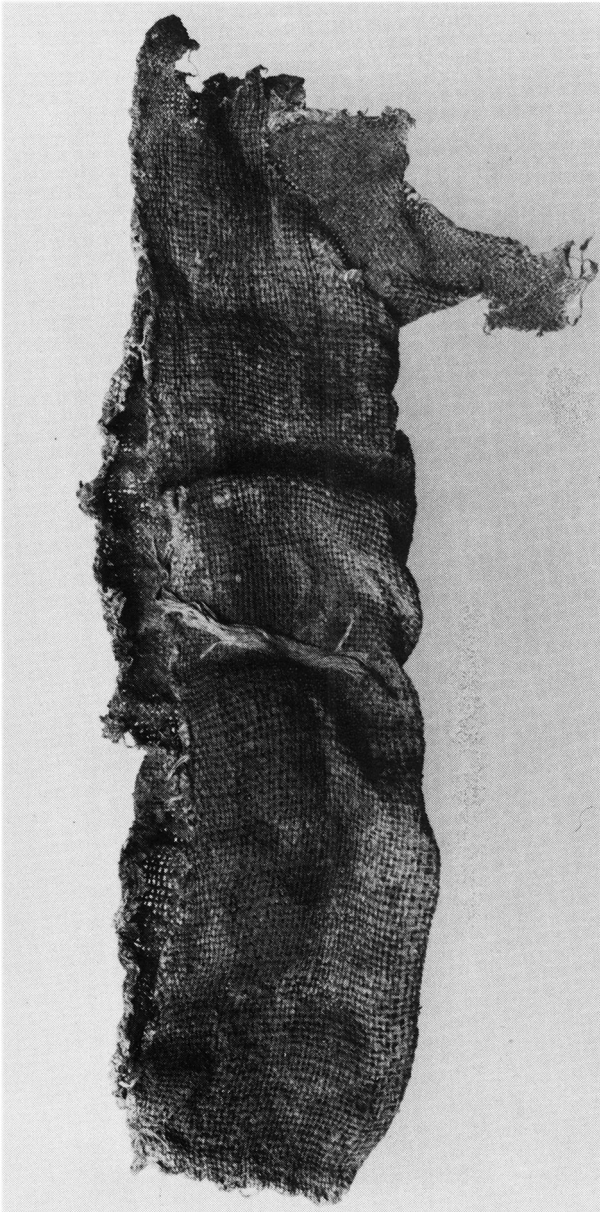

Fig. 2: Lærredspose, ca. 23 cm lang, lå fyldt med mønter inden i kanden. Inv. nr. D 166/1976.

Linen bag, c. 23 cm long, which was full of coins inside the jug. Inv. no. D 166/1976.

geledes kastet sammen og har ca. 0,5 cm brede, ombukkede kanter, men posens munding i den anden kortside er ujævnt fortæret i flere centimeters længde. Åbningen har været lukket sammen med en flettet hørsnor, hvoraf en ca. 5 cm lang rest forefindes.

Der har ikke været kastet over undersiderne af posens sømme. Det grove og ret løst vævede stof er dog hverken slidt eller optrevlet langs sømmene,

Fig. 3: Foldede, sammensnørede pung og pung lukket med rundt mundingsbeslag vises på en af illustrationerne i et tysk håndskrift om minnesangerne, her vist efter Die Manessische Liederhandschrift i Heidelberg.

Pleated tied purses and a purse closed with a round fastening are shown in one of the illustrations in a German manuscript on the minnesingers, after Die Manessische Liederhandschrift in Heidelberg.

Fig. 4: Kalkmaleriet med Judas' forræderi, i Hjembæk kirke, Nordvestsjælland, viser en langagtig pose med de berømte 30 sølvpenge.

Fresco of Judas's betrayal, in Hjembæk Church, northwest Zealand, shows a long bag with the infamous 30 silver pennies.

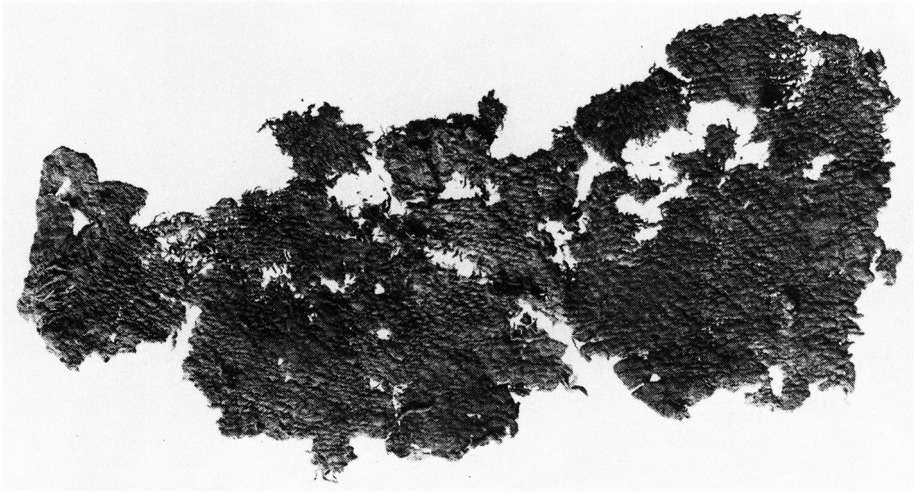

Fig. 5: Ulden klud, ca. 12 × 26 cm, fundet oven i kuglepotten. Inv. nr. D 168/1976.
Woollen cloth, c. 12 × 26 cm, found at the top of the spherical pot. Inv. no. D 168/1976.

hvilket tyder på, at den lange og relativt snævre pose (6 cm bred) ikke har været i brug, førend den blev fyldt med de mønter, man fandt den med. Om det kun har været en deponeringspose, eller det er en rigtig pung (1), kan vanskelig siges, muligvis har denne pose, der fyldt med mønter fik en pøselignende form, været til at skjule under et bælte (se s. 62 fig. 5). På 1300-tals billeder som det viste fra Die Manessische Liederhandschrift gives punge sædvanligvis som meget videre end denne (fig. 3). I fundberetninger fra ældre tid hører vi ofte om, at skatten vides at være nedlagt i en nu helt forsvunden pung eller, at denne ødelagdes ved skattens optagelse. Det er derfor væsentligt, at vi med Rådved-skatten har fået eksempel på en møntpose fra middelalderen, selv om hverken denne eller de af Birthe Gottlieb nævnte blærepunge (s. 63) har kunnet holde til at blive brugt på den måde, som vi i dag anvender en pung. De fortæller snarere noget om, hvordan man i middelalderen behandlede større pengesummer, som ikke har været beregnet på indkøb af den daglige middagsmad, men derimod på større handel med fast ejendom, kvæg eller måske skatter og afgifter. Der var mangel på større mønter her til lands i 1300-årene. De mange små hulpenninge har man næppe talt op, og vel knap nok de engelske sterlinge når man skulle betale en stor sum penge. Man har ganske sikkert vejet dem (2). Det var da praktisk at have dem i en pung eller pose, der kunne holde sammen på formuen (fig. 4).

Til slut skal nævnes den gulbrune klud, der var lagt oven i kuglepotten til beskyttelse af mønterne (se s. 54). Den er nu et laset fragment (fig. 5) og var, da den blev anbragt i potten, vel kun et stykke af en udslidt klæde-dragt. Uldkludens største mål er ca. 12 × 26 cm. Både kæde og islæt er Svundet, dog således, at islætten er meget tykkere end kæden og ikke så hårdt tvundet som denne (ca. 5 × 7 tråde pr. cm²). Væveteknikken er treskaftskeer, af typen Agnes Geijer III, b (3). Pletvis på nogle steder er stof-fet filtret, som om det var valket. Iøvrigt er denne slags kipervævede uldstof velkendt fra Nationalmuseets middelalderlige dragter, såvel nordbo-dragterne fra Grønland (4) som dragten fra Kragelund mose, D3965 (5). Man må således formode, at det hjemmenvævede stof stammer fra en almin-delig hverdagsklædning, f.eks. en overkjortel eller en kappe.

SUMMARY

Textiles from Rådved

Three fragments of textiles were found in the hoard:

- 1) Small patch of tabby-woven linen (3 × 4,5 cm) to which the silver-eagle has been stitched. It is a fine material possibly deriving from a shirt.
- 2) Fragmented sack of thick tabby-woven linen, now about 6 × 23 cm. A piece of the string that originally tied the opening is left. In this sack or purse 889 coins were kept within the jug (fig. 2). It is a question whether this has ever been used as an ordinary purse or was made specially for the deposition.
- 3) A yellow-brown woollen twill fragment was for protection placed on top of the coins in the »Kugeltopf« (fig. 3). This sort of textile is well known from medieval clothes in the National Museum, i.e. from the Norsemen in Greenland and bodies found in Danish bogs. The fragment may derive from worn out clothing.

Fritze Lindahl
Nationalmuseet

NOTER

- 1) B. Thordeman: Armour from the Battle of Wisby 1361 I. Upps. 1939, s. 140 fig. 160. Bengt Schönback: Penningväska eller pung. Kulturhistorisk Leksikon for nordisk mid-delalder. Omtaler hovedsagelig læderpunge.
- 2) G. Galster: En Seiger. Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1931, s. 53 f.
- 3) Agnes Geijer: Ur tekstilkonstens historia. Lund 1972, s. 54.
- 4) Poul Nørlund: Buried Norsemen at Herjolfsnes. Medd. om Grønland. København 1924, s. 87 ff.
- 5) Margrethe Hald: Olddanske Tekstiler. København 1950, s. 33.

Fig. 1:
Røntgenoptagelse af
bronzegryden inden
udgravningen.
X-ray picture of the
bronze pot before
excavation.

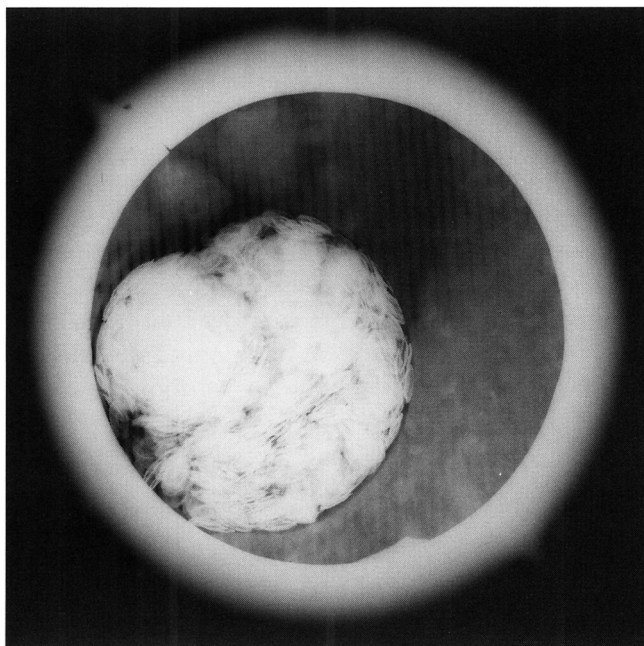

Fig. 2: Kuglepotten
under udgravningen, til
venstre ses læderkatten.
The spherical pot
during excavation, to
the left the leather
purse.

